

проф. др **Ненад Милошевић**
Православни богословски факултет
Катедра за литургику
Београд

Азматска Литургија Пређеосвећених Дарова

Последовања дневног круга богослужења* у Православној Цркви су, једним делом, искључиво монашког – манастирског порекла (повечерје, полуноћница и часови), док преостала представљају комбинацију монашког и парохијског типика (вечерње и јутрење). Извесно је да је оваквом опредељењу допринео сам богослужбени ритам, како у парохијама, тако и у манастирима. Док се у манастирима истрајавало на редовном савршавању свих последовања дневног круга, у парохијама је било могуће савршавати само јутрење и вечерње. У наведеној чињеници и видимо разлог новом богослужбеном разликовању унутар јединственог, владајућег богослужбеног типика. Ипак, не треба губити из вида да су претходни монашки и парохијски типичи у толикој мери извршили међусобни утицај (када је у питању искључиво јутрење и вечерње) да су, и након ишчезнућа из употребе парохијског типика, задржани многи његови елементи у актуелном монашком типичу.

Данас, када се у многим парохијама обнавља литургијски живот, при чему би требало тежити што вернијој примени богослужбеног типика, поставља се питање могућности савршавања целовитих манастирских последовања у парохијској пракси. Као резултат такве недоумице бива пројављено следеће: или покушај што аутентичније примене манастирског типика, и то у веома ретким случајевима, или пак, неодмерено и некритичко скраћивање и оних ретких последовања која се служе, што је начешћа појава. Штавише, све је присутније потпуно одустајање од вршења дневних богослужења у многим сеоским, а често и у градским срединама. Богослужбени живот многих парохија је ограничен углавном на недељне и празничне Литургије. Такав проблем је нарочито приметан у периоду Велике Четрдесетнице, када верници покушавају да, кроз дисциплину поста, колико-толико учествују у Црквом устројеном литургијском времену¹. Истовремено, Литургија

* Овај рад је настао у оквиру пројекта бр. 179078 („Српска теологија у двадесетом веку: фундаменталне претпоставке теолошких дисциплина у европском контексту – историјска и савремена перспектива“), који финансира Министарство науке и заштите животне средине Републике Србије.

¹ У новије време знатан број верника се стриктно придржава одомаћеног типика о посту. Тако, на пример, многи држе строги пост („на води“) прве седмице Часног поста и Велике седмице, као и сваке среде и петка током осталих седмица Четрдесетнице. Није занемарљив број и оних који целокупну Четрдесетницу посте „на води“. Ова охрабрујућа појава у нашем народу није наишла на значајнији

Пређеосвећених Дарова, која представља окосницу литургијског живота и свеукупног благочешћа верних у време поста, готово је ишчезла из богослужбеног живота многобројних парохија. Као главни узрок наведеној појави истиче се неуобичајен и поприлично компликован поредак тог специфичног последовања, познатог под називом *Литургија Пређеосвећених Дарова* или *Литургија Свете Четирдесетнице*, како је ословљавају неки рукописни кодекси.

У периоду заступљености парохијског типика, постојала је нешто другачија форма Литургије Пређеосвећених Дарова, насупрот оној коју познајемо данас. Та Литургија је, у свом првом делу – вечерњи, била једноставнија и, као таква, народу знатно приступачнија. Потоње преовладавање монашког типика у парохијама допринело је да, између осталог, и ова форма Литургије буде све ређе заступљена. У жељи да приступимо реконструкцији азматске (парохијске) Литургије Пређеосвећених Дарова, овом приликом се нећемо бавити њеним пореклом и историјским развојем², већ ћемо указати на особености њеног поретка.

Под реконструкцијом поретка парохијске или азматске Литургије Пређеосвећених Дарова, у овоме случају, подразумевамо искључиво онај део који се односи на последовање вечерње, док је њен други део, који је везан за причешћивање Светим Тајнама, непроменљив, не само у манастирској, него и у парохијској пракси. Следствено, разлика између монашког и азматског типика Пређеосвећене садржана је у самом поретку вечерња ове две форме. С обзиром да смо, на једном другом месту³, већ расправљали о наведеним разликама, те, будући да смо и реконструисали сâм поредак азматског вечерња, овде нам преостаје да, на основу преостале историјске грађе, истакнемо оне моменте који су карактеристични за последовање азматског вечерња у комбинацији са Пређеосвећеном.

О поретку Литургије Пређеосвећених Дарова, нарочито о њеном првом делу – вечерњем последовању, значајни подаци похрањени су у рукописним требницима, као и у списима Светог Симеона Солунског. Прво запажање, које побуђује пажњу у овим изворима, тиче се различитости садржаја дела вечерње аколутије у односу на вечерњу која је данас у употреби. Поврх свега, веома је очигледна чињеница да је овде реч о истој оној аколутији о којој сведоче поменути извори, а то је азматско или парохијско вечерње, с тим што онај део вечерња који је карактеристичан само за случај када се оно савршава са Пређеосвећеном има више-мање сличан поредак у обе форме.

Најстарије податке о поретку Литургије Пређеосвећене срећемо у Барберинском кодексу 336 из 8. века⁴. Иако је поредак намењен ђаконима, што се види и из

одјек у обнови редовнијег богослужења у парохијским храмовима, што постепено доводи до својеврсне приватизације поста код верника. Пост је сведен, искључиво, на раван обавезног предуслова за евентуално приступање Светом Причешћу недељним и празничним данима.

² О пореклу и историјском развоју Литургије Пређеосвећених дарова видети изванредне студије: Δημητρίου Μωραϊτου, *Η Θεία Λειτουργία τῶν Προηγουσμένων*, Θεσσαλονίκη 1955; Παν. Ν. Τρεμπέλας, *Αἱ τρεῖς Λειτουργίαι κατὰ τοὺς ἐν Ἀθήναις Κωδικούς*, Ἀθήναι (1935), 1982, 199–240; Н. Д. Успенский, *Православная Литургия: историко-литургические исследования*, том III, Москва 2007, 47–106, српски превод: Николај Успенски, „Литургија Пређеосвећених Дарова“, у: *Изabrana литургијска дела*, Шибеник 2008, 177–211.

³ Видети: Н. Милошевић, *Молићвослов, истјоријско-шлелтургијски развој иоследовања иарохијској иишика*, Београд 2012, 136–178.

⁴ Stefano Parenti e Elena Velkovska, *L'Euclologio Barberini gr. 336*, Roma 1995.

самог наслова: *Ђаконсѣва Пређеосвећених* (Διακονικὰ τῶν προηγιασμένων), он доноси податак који само у контексту целовитог поретка вечерње аколутије садржане у овом кодексу⁵, може бити препознато као азматско вечерње. У супротном, може се остати при уверењу да ту не постоји одређена разлика у односу на данашњи начин савршавања вечерње⁶:

„А на светилничном (вечерњи), пошто уђе пагријарх на *Госѣоде, Теби зовем* (Пс 140), и пошто узађе на синтрон (горње место), запечаћује народ по обичају. И говори архиђакон: *Пазимо*. Свештеник: *Мир свима*. Ђакон: *Премудросѣ*. Појац (поје) прокимен. И након прокимена, ђакон: Премудрост. Чтец (чита) из Старог (Завета). Свештеник: *Мир њи*. Ђакон: *Премудросѣ*. И опет појац (поје) прокимен. Ђакон: *Премудросѣ*. Чтец (чита) Паримије (Приче Соломонове). И опет свештеник говори: *Мир њи*. Ђакон: *Премудросѣ, усѣравни сѣојмо*. И поново силазе обојица испред свете трапезе. Затим поново ђакон: *Пазимо*. Свештеник: *Мир свима*. Ђакон: Премудрост. Појац: *Да се усѣрави* (Пс 140, 2). И после тога опет ђакон говори са амвона: *Рецимо сви*“. И даље је поредак као у штампаним молитвословима.

Синајски Молитвослов МГ 22, из 9–10. века⁷ чини редак пример међу рукописним молитвословима који садржи Литургију Пређеосвећених Дарова са детаљнијим поретком вечерња. Сходно изложеном поретку, после почетног возгласа, Мирне јектеније и Молитве првог антифона, следи седам стихова 85. Псалма, са припевом: „*Слава Теби, Боже наш, слава Теби*“, затим Мала јектенија са Молитвом другог антифона: „*Госѣоде, немој нас у јаросѣи Твојој ѡрекореѣи*“, и у наставку је осми антифон: „*Госѣоде, Теби зовем*“ (Пс 140), са припевом: *Од саблазни оних који чине безакоње избави нас, Госѣоде*. Након четвртог стиха бива Молитва входа: „*Владико Госѣоде Боже наш, Који си усѣрановио на небесима чинове и војске Анђела*“⁸. Затим долази Прокимен⁹, без навођења читања, а у наставку се налази упозорење: „*А умесѣо еванђеља ѡје свешѣеник, ѣлас б: Да се уздѣине молиѣва моја...* Сѣих: Господе, Теби зовем“. И даље следи Сугуба јектенија и Литургија Пређеосвећених по редоследу.

У Типику Велике цркве, кодекс Часнога Крста 40 из 10. века¹⁰, налази се поредак светилничног (вечерња) у среду Сиропусну, када се служи Пређеосвећена. Иако штурог садржаја, тај диатакис указује на сличност са поретком који се налази у Барберинском Молитвослову:

⁵ О поретку азматског вечерња видети: Н. Милошевић, исто.

⁶ О последовању азматског вечерња у Барберинском кодексу видети: Н. Милошевић, исто.

⁷ Gabriel Radle, „Sinai Greek NE/MG 22: Late 9th/Early 10th Century Euchology testimony of Liturgy of St. John Chrysostom and Liturgy of the Presanctified Gifts in the Byzantine Tradition“, у: *Bollettino della badia greca di Grottaferrata*, Vol. 8–2011.

⁸ Овде је реч о *Молиѣви входа* са пуне Евхаристијске Литургије, а не са вечерње, какав је случај у другим изворима и каснијим штампаним требницима.

⁹ У овом Синајском кодексу се, као Прокимен, наводи стих: „*Нека се узда Израѣл на Госѣода ог сада и до века*“ (Пс 130, 3), који се у актуелном Триоду налази као други Прокимен на вечерњи среде Сиропусне, док се у Типику Велике Цркве наводи такође као други прокимен на Пређеосвећеној и среде и петка Сиропусне седмице. (Juan Mateos, *Le Typikon de la Grande Église. Ms. Sainte-Croix № 40, Xe siècle*, том II, ОСП 166, Roma 1963, 6 и 8). Из тог разлога се може закључити да је поредак Пређеосвећене у овом Молитвослову предвиђен за среду и петак Сиропусне седмице.

¹⁰ Juan Mateos, нав. дело.

„Увече, на светилничном, после отварања цркве, започиње проанагносис (пригодно читање), и даље: *Приклони, Госйоге* (Пс 85), и последњи (антифон), и *Госйоге, Теби зовем* (Пс 140). После входа узлази патријарх на синтрон и говори појак прокимен... и после тога читање... И опет прокимен... И после тога велика јектенија...“¹¹

Наспрам кодекса Часнога Крста, у Типику Велике цркве из Дрезденског кодекса А104¹² (11. век), диатакис вечерња при Литургији Пређеосвећених дарова је нешто садржајнији и пружа више података о начину савршавања овог специфичног последовања. Тако у поретку Пређеосвећене на Сиропусну среду стоји:

„А после отпуста тритектија, и пошто су депутати обезбедили троје сребрних врата, и пошто ђакон по образију окади, ова се врата отварају. А када дође време, одлази чтец у мали баптистериј да подстиче свештенике да уђу и начине почетак 9. (часа), то јест Литургије. И пошто оде један од презвитера и ђакон који ће кадити, предвођени чтечевима, улазе заједно кроз средња врата и све до споредних жртвеника левог, предводећи презвитера, ђакон преко амвона долази на доле и говори: *Блајослови, владику*, и бива Молитва 1. антифона, и почињу (појци): *Приклони, Госйоге* (Пс 85), затим последњи, и *Госйоге, Теби зовем* (Пс 140), са кекрагаријем дана. И на: *Јер, Теби, Госйоге*, бива вход. Молитва входа 9.: *Увече, и ујутро*. И молећи се код свете трапезе кратко, свештеници право узлазе на сапрестоље, а архиђакон (говори): *Премудросиј*, прокимен: *Боже, у име Твоје...* Читање из Пророштва Јоилова: (4, 12–21). И мири (благосиља) патријарх, а презвитери устају и поју многољетије и поново седају. Треба знати да се у среду и петак говори: *Светлост Христова просветљује све*. Ђакони на првом стиху прокимена одлазе до царских врата носећи мануале (свећњаке). А пошто се заврши Пророштво, патријарх не силази, већ, док он седи, архиђакон узглашава: *Премудросиј*. Уместо *Да се уздијне* (пева се) други прокимен Псалма Давидовог... Ђакон (произноси сугубу) јектенију, други пак (јектенију) за катихумене. Уместо херувике поје се: *Сага силе*, и остатак акулотије...“¹³

У поретку Пређеосвећене у понедељак прве седмице Великога поста, који се налази у истом кодексу, наводи се истоветан поредак вечерња као и у среду Сиропусну, док је знатно другачије правило у оном делу који се односи на уношење светиљки. Овде се поред архиђакона и другог по части (ђакона) наводе још дванаест ђакона, који одлазе до царских врата носећи дванаест мануала (свећњака)... Када ови стигну до царских врата архиђакон, држећи кадионицу, узглашава: „Светлост Христова просветљује све“. Затим началник светиљки у олтару, „дошавши испред трикирије, и поклонивши се говори: *Блајослови, владику. А ѿијријарх узлашава: Јер си Ти ѿпросветљење наше, Христие Боже, свајда сага и увек*.“ И одмах ипођакони, заједно са најамницима (црквењацима), пале светиљке у унутрашњости храма.

„А један од најамника (црквењак), пошто и он узме свећу од канонарха, иде иза ђаконâ и, узашавши на амвон, ставља је на мануал који се тамо налази. И, пошто дванаест мануала уђу, по окончању Паримије, пошто патријарх мири (каже: Мир свима), након чега

¹¹ J. Mateos, нав. дело, 5–6. Вредно је помена да на Пређеосвећеним Сиропусне седмице и на Велики петак није појано „*Да се усјрави*“ (Пс 140, 2), што се примећује и у овоме примеру, док у диатакису понедељка Прве седмице поста постоји назначење да се, после Паримије, поје „*Да се усјрави*“. Видети: J. Mateos, нав. дело, 14 и 80.

¹² К.К. Акентьев, *Типикон Великой Церкви – Cod. Dresde A 104*, Санкт-Петербург 2008.

¹³ К.К. Акентьев, нав. дело, 60–61.

архиђакон узгласи: *Премудросӣ. Усӣравни сӣојмо*, бива вход. Пошто, дакле, патријарх мири и пошто му се скине омофор, поје се: *Да се уздӣне*, са три стиха, потом јектенија и остало аколутије Пређеосвећених (Дарова). Треба знати да се током целе Четрдесетнице у посним данима код причешћивања не целивамо, као по обичају, у лице, већ у руку и у раме, осим суботе и недеље¹⁴.

У свом одговору на 352. питање Гаврила Пентапољског, Симеон Солунски истиче да, на крају трећестог (тритекти), свештеник одлази иза амвона да „међу свима (присутним народом) славослови Бога, и да вечерње започне“¹⁵. Иако је очевидно да он у наставку описује монашко вечерње на Пређеосвећеној, већ у следећем 353. и 354. одговору се враћа на опис, овога пута, азматског дела вечерња:

„А пошто ђакон узме време, и каже: *Бла̄ослови Владико*, свештеник говори: Благословено Царство, Оца; и ђакон (произноси) мирну (јектенију). И поје се азматско вечерње, дакле, након возгласа, *Приклони, Гос̄оде* (Пс 85), па до краја, за време којег свештеник Светилничне молитве говори. Затим, последњи (антифон) дана: *Гос̄оде, Теби зовем* (Пс 140), и стихови по обичају, и вход ђакона и свештеника, или сам свештеник, који улази без светиљки, што означава Његов у тишини први долазак, када смо пребивали у тами. И на: *Јер Теби, Гос̄оде*, позива га појац и у свети олтар улази, а стихови се настављају са припевом и на: *Гласом мојим ка Гос̄оде зовем*. Затим: *Слава и сага*, и понавља се на крају припев. И пошто сви поседају, чита се на амвону из Постања. За време овог читања, у олтару се припремају мануала (свећњака) два, ако је пак архијереј присутан и више, и кадионица. Ако пак служи и ђакон са свештеником, онда излази сам ђакон држећи кадионицу и упаљену свећу, а чтечеви иду напред са мануалима. А ако нема ђакона, сам свештеник држећи свећу и кадионицу, док му чтечеви претходе, пролази са бочне стране храма и долази до дна храма. И по завршеном (читању) из Постања, одмах стаје са светиљкама испред царских (улазних) врата, и сви устају. А када стане на сред храма, чини знак крста са кадионицом гласно говорећи: *Премудросӣ, усӣравни сӣојмо, све̄йлосӣ Христ̄ова̄ ӣросве̄иљује све*. И улази у свети олтар. Тада онај чтец који је на амвону чита Паримију, а у храму се, како је уобичајено, пале светила. То означава да ће пред свршетак векова, нама који седимо у тами, телом засијати светлост истинита, Исус Христос, и да ће светлошћу своје благодати испунити васељену... И када упали свећу, пре што ће изаћи, говори (ђакон): *Бла̄ослови, владико, све̄йлосӣ*. А архијереј или свештеник благосиљајући светлост, говори: *Јер си Ти ӣросве̄иљење наше Христ̄е Боже наш, сва̄гда*. И тако пре Паримије излази ђакон. А након Паримије одмах се поје: *Да се уздӣне*. И даље бива, како је уобичајено, аколутија Пређеосвећених.“¹⁶

На основу претходно изложених примера, јасно се уочава да је парохијска форма Литургије Пређеосвећених Дарова у делу вечерњег била другачија од оне која се служи у манастирима, а данас и у парохијама. Приметно је да су се на вечерњу на Пређеосвећеној, уместо редовних осам антифона, или дванаест у периоду Четрдесетнице, узимала само два антифона, први и последњи. Пошто немамо старијих сведочанстава о броју антифона на вечерњи ове Литургије од 10. века¹⁷,

¹⁴ К.К. Акентьев, нав. дело, 64–65.

¹⁵ Συμεὼν Θεσσαλονίκης, *Περὶ τῆς Θείας προσευχῆς*, *ТМЕ'*, PG 155, 653.

¹⁶ Συμεὼν Θεσσαλονίκης, *Περὶ τῆς Θείας προσευχῆς*, *ТНГ'–ТНА'*, PG 155, 656–657.

¹⁷ У *Тийику Велике цркве*, кодекс Светога Крста 40. (J. Mateos, нав. дело).

могло би се закључити да је наведено скраћивање броја антифона проузроковано истим оним разлозима који су утицали на скраћивање броја антифона у свакидашњем вечерњу¹⁸. Ипак, мишљења смо да то овде није случај, већ да је пре реч о изворном поретку који је остао сачуван у периоду Свете Четрдесетнице¹⁹.

Поредак

Парохијске Литургије Пређеосвећених Дарова (четвртак њеће седмице Свете Четрдесетнице)

Почетак

Свештеник или ђакон кади цео храм. Затим, дошавши свештеник и ђакон испред амвона, ђакон узима време (приклања се свештенику на благослов), и узглашава:

Ђ. Благослови, владико.

Ј. Благословено Царство Оца и Сина и Светога Дућа, сада и увек и у векове векова.

Н. Амин.

Први антифон

Ђ. *Мирну или Велику јекњенију*

У миру Господу се помолимо.

Н. Господе, помилуј.

Ђ. За вишњи мир и спасење душа наших, Господу се помолимо.

Н. Господе, помилуј.

Ђ. За мир свега света, за непоколебивост светих Божијих Цркава, и сједињење свих, Господу се помолимо.

Н. Господе, помилуј.

Ђ. За свети дом овај, и за оне који са вером, побожношћу и страхом божијим улазе у њега, Господу се помолимо.

Н. Господе, помилуј.

Ђ. За епископа (или архиепископа) нашега (име), за часно презвитерство, у Христу ђаконство, за сав клир и верни народ, Господу се помолимо.

Н. Господе, помилуј.

Ђ. За владаре наше и војску њихову, Господу се помолимо.

Н. Господе, помилуј.

Ђ. За град овај, сваки град, крај и оне који са вером бораве у њима, Господу се помолимо

Н. Господе, помилуј.

Ђ. За благорастворење ваздуха, за изобоље плодова земаљских и времена мирна, Господу се помолимо.

Н. Господе, помилуј.

Ђ. За оне који плове, за путнике, болеснике, паћенике, сужње, и за њихово спасење, Господу се помолимо.

¹⁸ О овоме видети: Н. Милошевић, нав. дело, 142–144.

¹⁹ Слична ситуација је и са монашким типиком, у коме се богослужбене особености последовања периода Четрдесетнице, као и великих Господњих празника, одликују верним чувањем изворног предања, док се у осталим приликама типик слободније развијао. Ср. Γωάννου Φουντούλη, *Λειτουργική Α'*, Θεσσαλονίκη, 1993, 151.

Н. Господе, помилуј.

Ђ. Да се избавимо од сваке невоље, гнева, опасности и нужде, Господу се помолимо.

Н. Господе, помилуј.

Ђ. Заштити, спаси, помилуј и сачувај нас, Боже, благодаћу твојом.

Н. Господе, помилуј.

Д. *Одмах домесѣик ѿласи:* нехеане, и ѿева: И услиши ме, Слава Теби Боже.

Ђ. Поменувши, пресвету, пречисту, преблагословену, славну, Владичицу нашу, Богородицу и Приснодјеву Марију са свима Светима, сами себе и једни друге и сав живот свој Христу Богу предајмо.

Н. Теби, Господе.

Свешћеник ѿвори Молићѣву ѿрвој анићифона:

С. Господе сажаливи и милостиви, дуготрпељиви и многомилостиви, чуј молитву нашу и послушај глас мољења нашег, учини на нама знамење на добро; упути нас на пут твој, да бисмо ходили у истини твојој; развесели срца наша, да бисмо се бојали светог имена твога, јер си Ти велик и твориш чудеса. Ти си једини Бог, и нема Ти сличног међу боговима, Господе; силан у милости и благ у крепости, да би помагао и тешио и спасавао све који се уздају у свето име твоје.

Возѿлас: Јер Теби приличи свака слава, част и поклоњење, Оцу и Сину и Светоме Духу, сада и увек и у векове векова.

Н. Амин.

Одмах заћим, док се ѿева ѿрви анићифон, свешћеник ѿихо чѿѿа остѿале Свешћилничне молићѣве.

Први анићифон. Гл. 6. Псалам 85.

Д. *Домесѣик мелизмајским начином ѿева на шесѿи ѿлас:*

Приклони, Господе ухо Твоје, и услиши ме

Х. *На истѿи ѿлас ѿје рефрен.* Слава Теби, Боже.

Д. Јер сам ја сиромаш и убог.

Х. Слава Теби, Боже. *И све ѿако до краја ѿсалма.*

Д. Слава Оцу и Сину...

Х. Слава Теби, Боже.

Д. И сада...

Х. Слава Теби, Боже

Д. Слава Теби, Боже (*ѿрићѣуи*).

Осми – Последњи Анићифона

Ђ. *Малу јекѿенију*

Опет и опет у миру Господу се помолимо.

Н. Господе, помилуј.

Ђ. Заштити, спаси, помилуј и сачувај нас, Боже, благодаћу Твојом.

Н. Господе, помилуј.

Д. *Домесѣик ѿје са ихимајѿима ѿоследњи:* Васељуну, Алилуја.

Ђ. Поменувши, пресвету, пречисту, преблагословену, славну, Владичицу нашу, Богородицу и Приснодјеву Марију са свима Светима, сами себе и једни друге и сав живот свој Христу Богу предајмо.

Н. Теби, Господе.

Свешћеник ѿвори Молићѣву друѿој (осмој) анићифона:

С. Увече, и ујутро и у подне хвалимо, благосиљамо, благодаримо и молимо се Теби, Владико свих и свега, човекољубиви Господе: управи молитву нашу као кадило преда Те, и не допусти да срца наша скрену у рђаве речи или у рђаве помисли, него нас избави од свих који лове душе наше, јер су очи наше уперене у Тебе, Господе, Господе, и у Тебе се надамо, немој нас посрамити, Боже наш.

Возілас: Јер Теби приличи свака слава, част и поклоњење, Оцу и Сину и Светоме Духу, сада и увек и у векове векова.

Н. Амин.

Осми антифон. Псалам 106²⁰

Д. Исповедајте и хвалите Господа, јер је добар, јер је до века милост Његова.

Х. Алилуја. *И све њако до краја њсалма.*

Д. Слава Оцу и Сину...

Х. Алилуја.

Д. И сада...

Х. Алилуја.

И одмах у насѡавку њева се Псалам свеѡиљничен (Пс 140) са свакидашњим кекрајаријем, ѡл. 6:

Д. Господе, Теби зовем, услиши ме. Чуј гласе мољења мога, када вапим Теби.²¹

Х. Уздизање руку мојих, Господе, жртву прими вечерњу, и спаси ме, Човекољупче.

Д. Да се уздигне молитва моја као кађење пред лице Твоје, уздизање руку мојих, жртва вечерња.

Х. Уздизање руку мојих, Господе, жртву прими вечерњу, и спаси ме, Човекољупче.

И све њако до сѡиха: Са људима који чине безакоње, *када бива вход, без чирака и кадионице. Дошавши у средину храма, чинећи руком знак крсѡа, ѡвори:*

Благословен вход светих Твојих, Господе, свагда сада и увек и у векове векова. Амин.

Тада Ђакон, узѡлашава:

Ђ. Премудрост, усправљени стојмо!

А домесѡиљ ѡрошавши мало најред и сѡавши, одмах ѡје:

Д. Јер Теби, Господе, Господе, управих очи моје, *ѡриклањајући ѡлаву Свеѡим иконама и архијереју, ако је ѡрисуйан, а ѡѡтом и свеѡиљеницима, ѡзивајући их да крену у вход. Пошѡио уђу у ѡлѡар одмах бива ѡорња кашедра, а ѡакон кади ѡлѡар и сав храм, док хорови насѡављају ѡјање сѡихова ѡсалма са ѡриѡевом до:*

Д. Слава Оцу и Сину...

Х. Уздизање руку мојих, Господе, жртву прими вечерњу, и спаси ме, Човекољупче.

Д. И сада...

Х. Уздизање руку мојих, Господе, жртву прими вечерњу, и спаси ме, Човекољупче.

Д. Неагие. Уздизање руку мојих, Господе, жртву прими вечерњу, и спаси ме, Човекољупче.

Чѡиѡања

Ђ. Пазимо.

С. Мир свима.

Н. И духу твоме.

²⁰ Видети таблицу редоследа дневних псалама на крају текста.

²¹ Видети таблицу дневних кекрагартѡа на крају текста.

Ч. *Прокимен, Псалмам 35, ѓлас 4, Господе, на небу је милост Твоја, и истина Твоја до облака̄.*

1. *сѣих:* Правда је Твоја као гора Божија, судови су Твоји бездан многи.
2. *сѣих:* Људе и животиње спасићеш, Господе.
3. *сѣих:* Како си умножио милост Твоју, Боже и синови Људски под окриљем крила Твојих надаће се.

Ч. *Чишање из Књиге Постања (Глава 5, сѣ. 1–24).*

За време ѓрвој чишања ѓакон узима уѓлаћену свећу и кадионицу, ѓрилази свеишенику и ѓражи блаослов ѓоворећи: *Благослови, владико, светлост. Свеишеник, чинећи знак крста, ѓовори:* *Јер си Ти просветљење наше Христe Боже наш, свагда, сада и увек и у векове векова. Ѓакон:* *Амин. Заѓим ѓакон, или ако нема ѓакона сам свеишеник, држећи свећу и кадионицу, са чијечевима који му ѓреѓходе, ѓролази бочним крилом и долази до дна храма. И ѓо завршеном (чишању) из Постања, одмах сѣаје са свеишљкама исѓред царских (улазних) вратиа, и сви усѣају. А када сѣиине насред храма, чини знак крста са кадионицом ѓласно ѓоворећи:* *Премудрост. Усправни стојмо. Светлост Христова просветљује све*²². *И улази у свети олиар, а црквењаци ѓале свеће и кандила.*

И одмах ѓакон ѓовори:

Ђ. Пазимо.

С. Мир свима.

Н. И духу твоме.

Ч. *Прокимен, Псалам 36, ѓлас 6:* *Стрпљиво чекај Господа и сачувај пут Његов.*

1. *сѣих:* Не поревнуј лукавима, нити завиди онима који чине безакоње.
2. *сѣих:* Јер ће се као трава брзо осушити, и као лишће зёлени брзо ће отпасти.
3. *сѣих:* Уздај се у Господа и чини доброту, и насели земљу, и наситићеш се богатством њеним.

Ч. *Чишање из Прича Соломонових (Глава 6, сѣ. 3–20).*

С. Мир ти.

Ч. И духу Твоме.

Ђ. Премудрост.

Х. Да се уздигне молитва моја, као кађење...

За ѓо време свеишеник кади свети ѓресѣо и олиар ѓо обичају.

И даље Лиѓурија Пређеосвећених дарова ѓо ѓорейку.

Причасѣен. *Окусите и видите. После Свагда сада и увек ѓоје се Псалам 70 са ѓријевом:*

Нека се испуне уста моја хвале.

Оѓѓусѣ

Иза Молиѓве блаодарења ѓосле Причешћа: *Благодаримо Теби, Богу Спаситељу свих...*

Свеишеник и ѓакон, ѓредвођени свећоносцима, излазе из олиара, и ѓошио сѣану иза амвона ѓакон узѓлашава:

Ђ. Пођите у миру.

²² „Потом други прокимен, и излази ѓакон са две свеће позади амвона, и говори: *Премудросѣ. Свеишлосѣ Христова ѓросвейљује све. Пазимо.* И кади народ, и улази унутар олтара, и говори свештенику: *Блаослови, владико, свеишлосѣ.* Свештеник говори: *Блаословен си Ти који ѓросвейљујеш и освећујеш.* Затим се чита Пармија, и говори: *Да се уздигне*“ (Молитвослов Синајске библиотеке 971, 13–14. век).

1. Дневни кекрајарији²³

Кекрагарији прве седмице	
Субота	/
Недеља	/
Понедељак	Гл. 6. Да се уздигне молитва моја пред Тобом, Спаситељу света.
Уторак	Гл. 6. Вапим Теби, Спаситељу света, услиши и спаси ме молим се.
Среда	Гл. 6. Телом пострадавши распет си био, Господе, и смрт си погазио, свет си спасао, каој Једини Многомилостив.
Четвртак	Гл. 6. Уздизање руку мојих, Господе, жртву прими вечерњу и спаси ме, Човекољупче.
Петак	Гл. 6. Телом пострадавши распет си био, Господе, и смрт си погазио, свет си спасао, каој Једини Многомилостив.

2. Редослед дневних Псалама²⁴

Вечерње прве седмице							
Антифон	субота	недеља	понедељак	уторак	среда	четвртак	петак
1	85	85	85	85	85	85	85
2	1, 2	–	28, 29	48, 49	73, 74	97–100	125
3	4–6	–	30	51–53	75, 76	101	131
4	9	–	31, 32	54	77	102	134
5	7, 8	–	33	55, 56	78, 79	103	136
6	10–13	–	36	57, 58	80, 81	104	138
7	14–16	–	34, 35	59–61	82, 83	105	141
8	67	103	37, 38	63, 64	84	106	143

²³ Кекрагарији који се поју у време Свете Четрдесетнице преузети су из кодекса Grottaferrata Г.β. VII (10. Век), објављен у: Gaetano Passarelli, *L'Euclologio Cryptense Г.β. VII*, *Ανάλεκτα Βλατάδων* 36, Θεσσαλονίκη 1982, 153–154.

²⁴ Таблица редоследа дневних антифона преузета из: Н. Милошевић, нав. дело, 130–131.

Вечерње друге седмице							
Антифон	субота	недеља	понедељак	уторак	среда	четвртак	петак
1	85	85	85	85	85	85	85
2	1, 2	1, 2	37, 38	63, 64	84	106	138, 139
3	4–6	4, 6	39, 40	65, 66	86, 87	107, 108	141, 142
4	9	9	41, 42	67	88	109–112	143, 144
5	7, 8	7, 8	43	68, 69	89–90	1113–116	145–48
6	10–13	10–13	44, 45	70	91–93	117	–
7	14–16	14–16	46, 47	71, 72	94–96	119–124	–
8	67	103	48, 49	73, 74	97–100	125–130	31, 32

Д. – Доместик (вођа хора)

Ђ. – Ђакон

Н. – Народ

С. – Свештеник

Х. – Хор

Ч. – Чтец